

Wisła – miasto i gmina w województwie śląskim, w powiecie cieszyńskim na południe od Ustronia i na zachód od Szczyrku. Położone jest w głębi Beskidu Śląskiego, w pobliżu granicy z Czechami. Znany ośrodek wypoczynkowy, turystyczny i sportowy. Na terenie miasta swoje źródła ma największa polska rzeka o tej samej nazwie – Wisła. Ze źródeł na Baraniej Górze wypływają potoki Czarna i Biała Wiselka, które po połączeniu się i przyjęciu wód potoku Malinka tworzą rzekę Wisłę.

Centrum Wisły położone jest na wysokości 430 m n.p.m.. Otaczające je grzbietowiska przewyższają doliny o 300 do 600 m.

Najwyższe wzniesienia:

- Barania Góra (1220 m n.p.m.),
- Stożek (978 m n.p.m.).

Do 1954 roku była siedzibą gminy Wisła. W latach 1975-1998 miasto administracyjnie należało do województwa bielskiego.

Według danych z 31 grudnia 2006 ², miasto miało 11 450 mieszkańców.

Wisła jest jednocześnie jednym z największych ośrodków luteranckich w Polsce i jedynym miastem, w którym ludność tego wyznania stanowi większość. Prócz luteran miasto zamieszkują katolicy oraz wyznawcy kościołów ewangelicznych. Działalność kaznodziejską prowadzą także Świadkowie Jehowy, zbierający się w swojej Sali Królestwa.

W Wiśle podczas IX Zimowego Europejskiego Festiwalu Młodzieży "Śląsk-Beskidy 2009" odbywały się zawody w biegach narciarskich i biathlonie, tu też odbyła się ceremonia zamknięcia.

Struktura powierzchni

Według danych z roku 2002 ⁶, Wisła ma obszar 110,26 km², w tym:

- użytki rolne: 19%
- użytki leśne: 74%

Miasto stanowi 15,1% powierzchni powiatu.

Historia wsi

Historia dzisiejszej Wisły sięga przełomu XVI i XVII wieku, kiedy to pojawili się tu pierwsi osadnicy. Byli to drwale pracujący na rzecz książąt cieszyńskich, dostarczający drewna opałowego i gontów na potrzeby zamku w Cieszynie. Prawie równocześnie osiedlali się tu Wołosi (zwani tutaj *Wałachami*), przynosząc ze sobą kulturę pasterską, a szalaśnictwo stało się wkrótce podstawą życia miejscowej ludności. Wisła od chwili ukształtowania się jako wieś feudalna związana była z Cieszynem. Pierwszy dokument wspominający wieś pochodzi z 1615 roku. Nakazuje on wójtowi z Cisownicy, by dostarczył od młynarza z Wisły 32 kopy gontów na folwark w Bobrku koło Cieszyna.

W 1643 r., z polecenia księżnej Elżbiety Lukrecji Cieszyńskiej, nowa wieś została wpisana do urbarza Księstwa Cieszyńskiego. Liczyła wtedy 30 osadników, którym określono powinności na rzecz dworu w Cieszynie. Najstarsza księga gruntowa Wisły z 1644 r. przynosi informację o zamknięciu drewnianego kościoła ewangelickiego, co świadczyć może o tym, że od samego początku Wisła była wsią protestancką.

W połowie XVII wieku szybko wzrastała liczba osadników, szukających tu schronienia przed prześladowaniami religijnymi kontrreformacji i uciskiem ekonomicznym, który wzmagał się na nizinnych terenach Księstwa Cieszyńskiego od momentu przejścia tych ziem przez Habsburgów w 1653 r. Pewną ulgę przyniósł dopiero tzw. patent urbarialny cesarzowej Marii Teresy Habsburg z 1771 r., który ograniczył pańszczyznę i poprawił pozycję prawną chłopów. Patent religijny cesarza Józefa II z 1783 r. nadał równe prawa religijne protestantom, co w późniejszym okresie pozwoliło im na wystawienie kościoła. W tymże 1783 r. powstała pierwsza szkoła we wsi; pierwszym nauczycielem został Paweł Welszar.

W tym okresie działało w Wiśle 15 spółek sałaszniczych, zajmujących się wypasem (głównie owiec). Jednak najbliższe półwiecze miało przynieść praktycznie całkowity upadek sałasznictwa w Beskidzie Śląskim. XIX wiek to stopniowy rozwój Wisły. W 1824 r. wzniesiono nowy, już murowany budynek szkolny, istniejący do dnia dzisiejszego. Wybudowano drogę łączącą Wisłę z Ustroniem (1837 r.). W 1838 r. oddano do użytku murowany kościół ewangelicki, do którego w latach 1861-1863 dobudowano wieżę. W roku 1856 r. swój kościół otworzyli także katolicy.

Już od początku wieku zjeżdżali się w okolice miłośnicy wypraw turystycznych, udający się do źródeł rzeki Wisły. W 1810 r. pierwszą udokumentowaną wycieczkę na szczyt Baraniej Góry odbył późniejszy książę pszczyński Ludwik Anhalt-Coethen. W 1843 r. źródła Wisły zwiedził Wincenty Pol – geograf i poeta w jednej osobie. Wycieczki tego typu stały się jeszcze bardziej popularne w drugiej połowie wieku. W tym samym czasie postępował upadek gospodarki pasterskiej w Beskidach. Wiązało się to z uruchomieniem pod koniec XVIII wieku hut na terenie Śląska Cieszyńskiego, które potrzebowały do swej produkcji wielkich ilości drewna. Książę Albert Sasko-Cieszyński zapoczątkował nowy okres gospodarki leśnej w Beskidzie Śląskim. Z Saksonii sprowadził służbę leśną oraz rozpoczął ograniczanie dotychczasowych swobód góralskich. Stopniowo usuwano górali ze śródleśnych łąk i rozpoczęto proces zalesiania, co w konsekwencji doprowadziło do całkowitego upadku pasterstwa. Dotrwało ono tylko w formie szczątkowej do połowy XX wieku.

Wisła jako miejscowość wypoczynkowa

Od drugiej połowy XIX wieku, okolice Wisły odwiedzane są przez coraz większą liczbę podróżników. Za odkrywcę Wisły na szeroką skalę trzeba uznać pochodzącego z Radomia Bogumiła Hoffa. Ten badacz kultury ludowej, współpracownik Oskara Kolberga, odwiedził wieś w 1882 r. i zachwycony jej urokiem zaczął propagować jej walory w prasie i wśród przyjaciół. W 1885 r. na gruncie, który ze względu na niską cenę, za jaką go nabył, nazwał "Bożym Darem", wybudował pierwszą willę wypoczynkową "Warszawa". Wkrótce do Hoffa dołączył znany warszawski uczonec, filozof i parapsycholog – dr Julian Ochorowicz. Już wspólnie wybudowali kilka następnych drewnianych pensjonatów, np.: "Sokół", "Placówka", które zaprojektował syn Bogumiła Hoffa – Bogdan.

Do Wisły zaczęli zjeżdżać letnicy. W lipcu 1896 r. odwiedziła Wisłę - prawdopodobnie tylko na jeden dzień - Maria Konopnicka, która zatrzymała się wówczas w niedalekim Jaworzu i szukała tu pokoju na dłuższy pobyt. Zniechęciły ją jednak prymitywne warunki, jakie panowały jeszcze wówczas w tej wsi, skoro w liście do córki z 17 lipca pisała: "*...pierwsza rzecz, mimo wszystko, do Wisły, bo tania. I prawda, tania zupełnie, ale pokoiki zupełnie pod dachem, bez podbitek, tak że żywica od gorąca topnieje na belkach (...)*". Kilka lat później, w 1902 r., Konopnicka, zauroczona

beskidzkim krajobrazem, zaakceptowała projekt ofiarowania jej przez naród polski domu właśnie w Wiśle. Jednak willa Ochorowicza, którą planowano zakupić dla poetki, nie spełniła przyjętych wymagań.

W czerwcu i lipcu 1900 r. przebywał w Wiśle Bolesław Prus, który zamieszkał w drewnianej willi Ochorowicza, nazwanej na pamiątkę tego wydarzenia "Placówką". Rok później, jesienią 1901 r., bawił tu Władysław Reymont, który w willi Ochorowicza (w "Placówce" lub "Jaskółce") pisał fragmenty swoich "Chłopów". Sam Ochorowicz osiadł w Wiśle w 1899 r. i mieszkał z przerwami do 1913 r., prowadząc tu m.in. swe eksperymenty parapsychologiczne. W latach 1909 - 1912 mieszkała tu również Stanisława Tomczykówna - słynne "medium" Ochorowicza.

W 1911 r. dzięki zabiegom Bogdana Hoffa uruchomiono w centrum wsi nowoczesny zakład kąpielowy. Latem 1911 r. przebywało w Wiśle około 300 gości i z tego względu Rząd Krajowy w Opawie oficjalnie uznał wieś za letnisko. Wkrótce oddano do użytku wodociąg samociśnieniowy i kanalizację, a przeprowadzone badania wykazały niezwykłą czystość miejscowego powietrza i wody.

W 1914 Mieczysław Orłowicz w swoim słynnym przewodniku tak opisywał Wisłę: *Doliną rzeki Wisły wiedzie stąd [z Ustronia] droga do wsi Wisły, liczącej 4000 m. polskich górali wyznania ewangelickiego, popierających Ślązakowców. Jest to największe polskie letnisko Śląska, przybywa tu ok. 600 gości z całej Polski. Istnieje hotel Piast z restauracją i Zakładem hydropatycznym, pensjonat p. Wiśniewskiej w willi Dziechcinka, nadto szereg innych pensjonatów i will, przeważnie stawianych w stylu zakopiańskim. Okolice bardzo ładna, wycieczki w dolinę i do źródeł Wisły na Baraniej Górze i na Czantoryę²¹.*

Zakrojony na szeroką skalę rozwój miejscowości nastąpił w okresie międzywojennym i wtedy też Wisła nabrała cech uzdrowiska. Wzniesiono istniejące do dziś budynki Urzędu Gminy z pocztą, Dom Zdrojowy z salą kinową, czy nową szkołę. Zbudowano basen kąpielowy i skocznię narciarską w Głębcach oraz około 100 nowych willi. W 1927 r. otwarto nową drogę z Cieszyna do Wisły, a Jan Molin uruchomił przewozy autobusowe z Wisły do Cieszyna i Katowic. W 1929 r. do centrum Wisły dotarła linia kolejowa. W 1931 r. władze wojewódzkie przekazały prezydentowi RP wraz z honorowym obywatelstwem Wisły rezydencję na Zadnim Groniu (tzw. Zameczek Prezydencki). Wybudowano ją ze składek społeczeństwa śląskiego. W 1932 r.

przedłużono linię kolejową do Głębiec oraz oddano do użytku drogę z Wisły do Istebnej. Jako ośrodek letniskowy Wisła wyprzedziła pobliski Ustroń i była jedną z najpopularniejszych miejscowości tego typu w Polsce. Jako ośrodek narciarski ustępowała tylko Zakopanemu.

Okres okupacji hitlerowskiej należy do najtragiczniejszych w historii Wisły. Większość pensjonatów zajęło wojsko, a wiele rodzin deportowano w głąb Rzeszy lub do Generalnego Gubernatorstwa. Po 1945 r. większość przedwojennych pensjonatów upaństwowiono, przekazując je m.in. FWP, a Wisła stała się najpopularniejszym ośrodkiem wypoczynkowym dla mieszkańców Górnego Śląska. Dalszy rozwój miejscowości nastąpił w latach 60. W 1962 r. Wisła otrzymała prawa miejskie, a równocześnie zaczęły powstawać pierwsze branżowe i zakładowe domy wypoczynkowe oraz ośrodki campingowe w Kopydle, Głębcach i Malince. Następne lata to sukcesywne otwieranie kolejnych kompleksów domów wczasowych: na stokach Jarzębatej (1971 r.), ośrodka wypoczynkowego "Partecznik" na stokach Czerhli (1975 r.), a w latach 80. domów wypoczynkowych na południowych stokach Bukowej.

Równocześnie postępowały liczne inwestycje komunalne. W 1968 r. oddano do użytku drogę do Szczyrku przez Salmopol, w 1972 r. oczyszczalnię ścieków, a w 1977 r. nowoczesny ośrodek zdrowia. W latach 90. powstało wiele prywatnych pensjonatów, a w Jaworniku otwarto hotel "Stok". W 2003 r. do bazy hotelowej liczącej obecnie około 9 tysięcy miejsc noclegowych, dołączył hotel "Gołębiewski" z 320 pokojami.

Turyści wypoczywający w Wiśle mają do dyspozycji kilkadziesiąt kilometrów szlaków pieszych, 16 wyciągów narciarskich z 15 km tras zjazdowych. Sportowcy, np. kadra polskich piłkarzy, wykorzystują Ośrodek Przygotowań Olimpijskich, a we wrześniu 2008 r. została oddana do użytku nowa skocznia narciarska w Malince.

Podczas IX Zimowego Europejskiego Festiwalu Młodzieży "Śląsk-Beskidy 2009" (15–20 lutego 2009) odbywały się zawody w biegach narciarskich i biathlonie, tu też odbyła się ceremonia zamknięcia.

Ludzie pochodzący z Wisły

- Adam Małysz – skoczek narciarski

- Jerzy Pilch – pisarz
- Apoloniusz Tajner – trener skoczków narciarskich

Współpraca

Wisła posiada formalne kontakty z miastem Hukvaldy (Czechy), co zostało stwierdzone uchwałą Rady Miasta XXXIX/228/98r.

W roku 2002 miasta Daliat el Carmel (Izrael) i Vatra Dornei (Rumunia) oraz w roku 2003 Bully-les-Mines (Francja) wystąpiły z inicjatywą nawiązania współpracy z miastem Wisła.

Prowadzone są również wstępne rozmowy z niemieckim miastem Willingen.

Dzielnice/Doliny Wisły

- Centrum
- Cieńków
- Czarne
- Dziechcinka
- Gahura
- Głębcze
- Gościejów
- Jawornik
- Kopydło
- Łabajów
- Malinka
- Nowa Osada
- Obłaziec
- Partecznik

Wśród ciekawych zabytków można wymienić:

- karczma z 1794 r., obecnie Muzeum Beskidzkie im. Andrzeja Podzorskiego (ul. Stellera). Muzeum to jest oddziałem Muzeum Śląska Cieszyńskiego.
- enklawa starego budownictwa drewnianego (obok muzeum) - stoją tam: drewniana stara szkoła z 1891 r. (obecnie siedziba organizacji społecznych z terenu Wisły) oraz przeniesiona tu z Jonidła chałupa góralska z początku XX w. Obiekty te znajdują się na szlaku architektury drewnianej woj. śląskiego.
- kościół ewangelicki wybudowany w 1838 r. - przykład architektury klasycystycznej.
- wieża kościelna z XVI w. na kościele p.w. Znalezienia Krzyża Świętego w Wiśle - Łabajowie, przeniesiona w 1983 r. z Połomi koło Wodzisławia Śląskiego. Kościół ten znajduje się na szlaku architektury drewnianej woj. śląskiego.
- stara szkoła (vis a vis kościoła ewangelickiego) wzniesiona w 1824 r., na niej tablica poświęcona kompozytorowi Janowi Sztwiertni.
- hotel Piast, pierwszy hotel w Wiśle wybudowany około 1885 r.

- 110-letni pałacyk myśliwski Habsburgów z 1897-1898 r. obecnie po przeniesieniu spod Baranej Góry od 1987 r. siedziba wiślańskiego Koła PTTK (ul. Lipowa).
- kościół katolicki z 1855 r., przebudowany i rozbudowany w 1970 r. (ul. Lipowa).
- drewniane wille z początku XX w. (np. Zacisze i Dąbrówka przy al. Burschego).
- Zamek Prezydenta na Zadnim Groniu wybudowany w 1930 r. według projektu architekta prof. Adolfa Szyszko-Bohusza.

Muzeum Beskidzkie im. Andrzeja Podzorskiego w Wiśle

Oddział Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie

ul. P. Stellera 1

43 - 460 Wisła

tel / fax (033) 8552250

Ekspozycja czynna:

poniedziałek - zamknięte
wtorek, czwartek, piątek 9.00 - 15.00
środa 9.00 - 17.00
sobota, niedziela 10.00 - 14.00

Muzeum nieczynne w poniedziałki i dni poświęcone.

Ceny biletów:

normalne - 3,00 zł od osoby

ulgowe - 2,00 zł od osoby

opłata za przewodnika - 10 zł

lekcja muzealna - 40 zł

Muzeum Beskidzkie w Wiśle otwarto w sierpniu 1964 r. Swoją działalnością obejmuje teren Istebnej, Jaworzynki, Koniakowa, Wisły i Brennej tj. miejscowości należących do grupy etnograficznej górali śląskich.

Muzeum Beskidzkie mieści się w budynku XVIII wiecznej karczmy, usytuowanym w centrum Wisły. Jest to obiekt piętrowy, zbudowany na rzucie prostokątnym z późniejszymi dobudówkami, o kamienno - ceglanych murach. Pod częścią budynku mieszczą się piwnice ze sklepieniami kamiennymi w kształcie kolebki z lunetami. Strych budynku stanowi dwuspadowy dach pokryty podwójnie gontem.

Założycielem placówki był Andrzej Podzorski - kierownik miejscowej szkoły, badacz i pasjonat góralskiej kultury. W roku 1954 stanął na czele Komitetu Muzealnego w skład którego weszli również Alojzy Horyl, Włodzimierz Gołkowski, Jan Pelar, Andrzej Konderla, Tomasz Mański. Komitet ten po wielu trudnościach doprowadził do otwarcia 22 lipca 1964 r. pierwszej etnograficznej wystawy, która zakończyła wieloletni okres pracy nad stworzeniem jedynej wtedy muzealnej placówki na terenie Beskidu Śląskiego. Pierwszym kierownikiem został jej wielki orędownik Andrzej Podzorski. Z pomocą finansową przyszła pisarka Maria Wardas ofiarując na cele muzealne 10000 zł. Rok 1968 wyznacza kolejny okres w historii Muzeum Beskidzkiego, gdyż na miejsce zasłużonego A. Podzorskiego przybyła z Cieszyna mgr Barbara Poloczkowa - specjalistka w zakresie etnografii. Jej główną zasługą było rzeczowe ujęcie merytorycznej pracy w muzeum a zwłaszcza rozpoczęcie pracy naukowej. Z dniem 1 lipca 1975 roku kierownictwo placówki objął mgr Jan Krop, polonista, który przeprowadził generalny remont budynku oraz stworzył podstawy nowej muzealnej ekspozycji.

Ekspozycja muzealna podzielona została na stałą i czasową. Ekspozycja stała dokumentuje kulturę materialną górali śląskich. Pierwsza sala poświęcona jest pasterstwu, obróbce wełny i lnu. Tam też pokazano ważniejsze dziedziny góralskiego rzemiosła ludowego jak kowalstwo, bednarstwo czy stolarstwo.

W drugiej sali prezentowane są męskie i kobiece odmiany stroju noszonego przez górali śląskich oraz przykłady sztuki ludowej tego terenu. Trzecie pomieszczenie to rekonstrukcja wnętrza góralskiej "kurlawej" izby.

W pomieszczeniach ekspozycji czasowej organizowane są wystawy z dziedziny sztuki, etnografii, historii i fotografii.

W muzeum znajduje się biblioteka z działem regionalnym otwarta w środy od 9.00 - 16.00.

Malinka (skocznia narciarska)

Skocznia narciarska im. Adama Małysza

Punkt konstrukcyjny **K120**

Miejscowość	■ Wisła
Data otwarcia	2008
Rozmiar skoczni (HS)	134 m
Rekordzista	■ Marcin Bachleda - 133,5 m (28.09.2008)
Kluby	KS Wisła Ustronianka
Igelit	✓ jest

Skocznia narciarska im. Adama Małysza w Wiśle-Malince - obiekt zmagania w skokach narciarskich o punkcie konstrukcyjnym K 120 i wielkości (HS) 134 m. Jest to druga po Wielkiej Krokwi w Zakopanem tego rozmiaru skocznia w Polsce. Obiekt posiada igelit, sztuczne oświetlenie, wyciąg krzeselkowy, oraz miejsca dla widzów (1 233 miejsca siedzące na trybunie głównej, około 10 000 stojących).

Historia

Malinka (1933-2001)

Pierwsza skocznia w Malince powstała w latach 1932-33 pod przewodnictwem Rudolfa Kowali. Pierwszym jej rekordzistą został Mieczysław Kozdruń, który osiągnął odległość 41 metrów. W 1953 dokonano pierwszej poważnej modernizacji obiektu. Od 1958 rozgrywały się na nim prestiżowe międzynarodowe zawody o Puchar Beskidów. Kolejna przebudowa odbyła się w latach 1966-1967 według wytycznych inżyniera Jerzego Muniaka, projektanta wielu skoczni narciarskich w Polsce. W 1960 roku, tuż przed wyjazdem na Igrzyska Olimpijskie do Squaw Valley podczas treningu na skoczni w Wiśle bardzo groźnego upadku, którego efektem było złamanie kręgosłupa, doznał Zdzisław Hryniewiecki.

Na fali sukcesów Adama Małysza w 2001 podjęto decyzję o zburzeniu starej konstrukcji obiektu K 105 i wybudowaniu na jej miejscu nowej skoczni narciarskiej o punkcie konstrukcyjnym K-120.

Ostatnie oficjalne zawody na starej skoczni w Malince to Mistrzostwa Polski rozegrane 28 lutego 2001. Wtedy też padł ostatni rekord skoczni - 112,5 m Wojciecha Skupienia. Chwilę później jeszcze dalej skoczył Robert Mateja - 119 m, ale skoku nie ustał i nie został on zaliczony; ponadto po tej próbie Matei konkurs przerwano i zaczęto od początku, przez co ani rekordowy wynik Skupienia, ani nieustany skok Matei nie widnieją w oficjalnej tabeli wyników zawodów - po restarcie konkursu najdłuższy skok oddał Skupień - 105 m.

Skocznia im. A. Małysza (2008-)

Akt erekcyjny pod budowę skoczni narciarskiej podpisał Prezydent Aleksander Kwaśniewski 28 października 2003 roku na wiślańskim rynku. Budowa nowego obiektu od podstaw rozpoczęła się zimą 2004. 5 września 2005 roku odbyło się uroczyste wmurowanie aktu erekcyjnego w budynek główny skoczni z udziałem ówczesnego Prezydenta.

Planowaną datę ukończenia budowy zmieniano kilkakrotnie - w sierpniu 2006 podczas prac na stoku osunęła się ziemia, co znacząco przedłużyło przebudowę obiektu. Według ekspertyzy krakowskiej AGH winni katastrofie budowlanej byli projektanci, którzy założyli, że podłoże jest litą skałą, a w rzeczywistości było

niestabilnym łupkiem. Na początku 2008 wznowiono prace nad zeskokiem i naprawiono efekty katastrofy. Prace ostatecznie zakończono latem 2008. Pierwszy skok na nowym obiekcie oddał 17 września 2008 Adam Małysz skacząc na odległość o kilka metrów większą niż punkt K (120 m). Skok nie był oficjalnie mierzony, ani oceniany przez sędziów. (W mediach pojawiały się informacje o skoku na 126 m). Dalej miał skoczyć wówczas Piotr Żyła (130 m, bądź 129 m). W dniach 25 - 28 września 2008 odbyły się otwierające nowy obiekt Letnie Mistrzostwa Polski w skokach narciarskich i kombinacji norweskiej. Podczas mistrzostw skoczni zostało nadane imię Adama Małysza. Pierwszy rekord ustanowił podczas skoków do kombinacji Paweł Słowiok, skacząc na odległość 123 metrów. Mistrzem Polski w konkursie indywidualnym został Małysz, bijąc rekord skoczni - 132,5 m. Dzień później Marcin Bachleda w konkursie drużynowym uzyskał odległość 133,5m.

W sezonie 2008/2009 na skoczni po raz pierwszy rozegrane zostały zawody Pucharu Kontynentalnego w skokach i kombinacji. Zwycięzcami zawodów skoków zostali Stefan Thurnbichler i Andreas Kofler.

Rekordziści skoczni

Lp.	Rok	Zawodnik	Odległość	Uwagi
1.	1933	 Mieczysław Kozdruń	41,0 m	
2.	1947	 Rudolf Fros	67,0 m	
3.	1952	 Stanisław Marusarz	78,0 m	
4.	1960	 Zdzisław Hryniewiecki	78,5 m	
5.	1964	 Józef Przybyła	81,0 m	
6.	1968	 Józef Kocyan	86,5 m	
7.	1968	 Erwin Fiedor	87,5 m	
8.	1969	 Gari Napalkow	90,5 m	
9.	1971	 Stefan Hula	90,5 m	
10.	1973	 Stefan Hula	93,0 m	
11.	1973	 Rudolf Hoehnl	93,0 m	
12.	1975	 Stanisław Bobak	99,0 m	

13.	1984	 Janusz Malik	102,5 m	
14.	1985	 Piotr Fijas	103,5 m	
15.	1986	 Piotr Fijas	104,5 m	
16.	1996	 Adam Małysz	105,0 m	
17.	1997	 Jakub Janda	110,0 m	
18.	1997	 Adam Małysz	110,0 m	
19.	1999	 Robert Mateja	110,5 m	
20.	2001	 Wojciech Skupień	112,5 m	
21.	2008	 Paweł Słowiok	123,0 m	
22.	2008	 Marcin Bachleda	125,0 m	
23.	2008	 Adam Małysz	126,0 m	
24.	2008	 Łukasz Rutkowski	127,5 m	
25.	2008	 Adam Małysz	132,0 m	
26.	2008	 Adam Małysz	132,5 m	
27.	2008	 Marcin Bachleda	133,5 m	

Uwagi

- **Najdłuższy skok** na skoczni w Wiśle-Malince (**135 m**) oddał **Maciej Kot** podczas treningu przed Mistrzostwami Polski na igelicy 26 września 2008^[9]. Rekord nie jest uznawany za oficjalny, gdyż skoków treningowych za takowe się nie uważa (z powodu nieoceniających takich skoków przez sędziów).
- **Rekord zimowy** skoczni im. Adama Małysza wynosi **132 m** i należy do **Kamila Stocha**. Ustanowiony został podczas mistrzostw Polski 14 lutego 2009^[10].
- **Pierwszy skok** na nowym obiekcie budowanym w latach 2004-2008 oddał **Adam Małysz**, jednak odległość tego skoku nie została oficjalnie potwierdzona. Jeszcze dalej od Małysza skoczył wówczas **Piotr Żyła**.
- W 2001 roku podczas konkursu Mistrzostw Polski **Robert Mateja** oddał najdłuższy skok w historii dawnej "Malinki" - **119 m**. Nie został on uznany za rekord, bowiem skoczek z Zakopanego nie ustał tego skoku.

Przełęcz Kubalonka

Kubalonka (761 m n.p.m.) – przełęcz w Beskidzie Śląskim, oddzielająca pasmo Stożka i Czantorii od Pasma Wiślańskiego, zwanego też Pasmem Baraniej Góry. Przez przełęcz prowadzi droga z Wisły do Istebnej. Na samej przełęczy odgałęzia się od niej wąska droga, która przez przełęcz Szarculę schodzi koło Zameczku do Wisły Czarnej. Obie drogi wybudowano w latach międzywojennych.

Kościół p.w. św. Krzyża pod przełęczą Kubalonka

Tuż poniżej przełęczy, po lewej stronie szosy do Istebnej, zespół budynków Ośrodka Chorób Płuc Dzieci i Młodzieży (wzniesiony w 1937 r. wg proj. Jadwigi Dobrzyńskiej i Zygmunta Łobody jako dziecięce sanatorium przeciwgruźlicze, rozbudowany znacznie w 1961 r.). Nieco poniżej, po przeciwnej stronie szosy, drewniany, zabytkowy kościół pod wezwaniem św. Krzyża z 1779 r., przeniesiony tu w latach 1957-1958 z Przyszowic (dawny pow. rybnicki), gdzie pełnił rolę kościoła przycementarnego. Kościół jest elementem szlaku architektury drewnianej województwa śląskiego.

W okolicy i na samej przełęczy restauracje, bary, pensjonaty, w tym znany od lat międzywojennych bar "Beczka". Tuż nad przełęczą, na stokach szczytu Kubalonka, narciarskie trasy biegowe ze strzelnicą do biathlonu (posiadające licencję FIS) i niewielki wyciąg narciarski dla początkujących. W siodle przełęczy węzeł szlaków turystycznych, przebiega tu m.in. Główny Szlak Beskidzki, a swój początek ma Beskidzka Ścieżka Planetarna.

Pieszne szlaki turystyczne:

- na Baranią Górę przez Stecówkę – 3h, z powrotem 2:30h
- na Stożek Wielki przez Kiczory – 2:15h, z powrotem 1:45h
- do Wisły Głębców – 45 min, z powrotem 1h
- do Wisły Nowej Osady – 45 min., z powrotem 1h

Przełęcz Salmopolska

Przełęcz Salmopolska (*Przełęcz Salmopol, Biały Krzyż*) - przełęcz położona na wysokości 934 m n.p.m. w paśmie Baraniej Góry zwanym także Wiślańskim, w Beskidzie Śląskim. Jest obok przełęczy Kubalonka istotną przełęczą komunikacyjną w tym paśmie - przebiega przez nią droga z Wisły do Szczyrku.

Zwyczajowa nazwa *Biały Krzyż* pochodzi od białego, drewnianego krzyża, znajdującego się tuż nad drogą na samej przełęczy. Zasadniczo odnosi się do miejsca w otoczeniu krzyża, jednak często jest odnoszona (niewłaściwie) do samej przełęczy.

Nazwa *Salmopol* dotyczy również osady, położonej poniżej przełęczy po stronie doliny Żylicy, tworzącej niegdyś osobną miejscowość, a obecnie należąca do Szczyrku. Salmopol mieli założyć ewangelicy ze Śląska Cieszyńskiego, uchodzący w te rejony przed prześladowaniami religijnymi.

W 1771 r. przez Przełęcz Salmopolską wycofywali się na Śląsk Cieszyński konfederaci barscy z litewskiej dywizji Szycy, ścigani po przegranej bitwie w Szczyrku przez przeważające siły rosyjskie.

Tuż obok krzyża w 1932 r. zbudowane zostało niemieckie schronisko, nazywane "Gospodą Antoniego" lub po prostu "Białym Krzyżem". Schronisko spłonęło 15 lutego 1945 r. w czasie potyczki polskich partyzantów, wycofujących się z Brennej, ze stacjonującym w nim oddziałem SS. Po II wojnie przez wiele lat w domu Jana Cieślara, położonym pod samą przełęczą, mieściła się popularna stacja turystyczna PTTK, dziś już nie istniejąca. Obecnie znajduje się tu zajazd "Biały Krzyż", drewniany bar, parking oraz przystanek autobusowy.

W l. 1965-68 wybudowano przez przełęcz atrakcyjną krajoznawczo szosę, łączącą bezpośrednio Szczyrk z Wisłą. Szosa wspina się ze Szczyrku przez Salmopol w górę sześcioma zakosami, przechodzi przez przełęcz na stronę doliny Brennicy, po czym przekracza odgałęziający się tu grzbiet pasma Równicy i trawersując zachodnie stoki Malinowa śmiało opada do doliny Malinki. Drogę tę, długości 13 km, wybudowaną kosztem 30 mln ówczesnych złotych, oddano do użytku 22 lipca 1968 r. Przełęcz

Salmopolska stała się w ten sposób najwyższą dostępną komunikacyjnie przełęczą w Beskidzie Śląskim, zaś po Przełęczy Lipnickiej (Krowiarki) u stóp Babiej Góry - drugą w całych polskich Beskidach.

W pobliżu przełęczy znajduje się **Jaskinia Salmopolska**, której korytarze osiągają długość ponad 100 metrów. Ze względu na zawaliskowy charakter korytarzy nie jest jednak oficjalnie udostępniona do zwiedzania (jako pomnik przyrody nieożywionej podlega ochronie prawnej).

Pieszne szlaki turystyczne:

- na Klimczok - 4 godz., z powrotem 3 godz. 30 min.,
- do Brennej przez Stary Groń - 2 godz. 30 min., z powrotem 2 godz.,
- do Brennej przez Kotarz, szlakiem czerwonym na Kotarz, a później niebieskim, 2 godz., z powrotem 2 godz. 30 min.,
- na Przełęcz Karkoszczonka - 2 godz. 30 min., z powrotem 2 godz. 30 min.,
- na Malinowską Skałę przez Malinów - 1 godz. 30 min., z powrotem 1 godz.,
- do Szczyrku Górnego - 1 godz., z powrotem 1 godz. 15 min.,
- do Wisły przez Trzy Kopce Wiślańskie - 2 godz. 30 min., z powrotem 3 godz.,
- na Baranią Górę przez Malinowską Skałę - 4 godz. 30 min., z powrotem 4 godz.,
- na Kotarz - 1 godz. 30 min., z powrotem 1 godz.,
- na Skrzyczne przez Malinowską Skałę - 3 godz., z powrotem 2 godz. 15 min.

Węgierska Górka

Węgierska Górka – wieś gminna w Polsce położona w województwie śląskim, w powiecie żywieckim, w gminie Węgierska Górka. W latach 1975-1998 miejscowość administracyjnie należała do województwa bielskiego.

Miejscowość, położona na zboczach Beskidu Śląskiego i Beskidu Żywieckiego niedaleko Żywca, jest siedzibą gminy Węgierska Górka. Przez Węgierską Górkę przepływa rzeka Soła.

Historia

Pierwsze wzmianki o Węgierskiej Górcie sięgają roku 1477, wtedy to dochodzi do zatargów granicznych między królem Polski Kazimierzem Jagiellończykiem, a królem Węgier Maciejem Korwinem. Mówi o tym legenda: Węgrzy, którzy mieli wielki apetyt

na Żywiecczynę, aby nie popełnić krzywoprzysięstwa, świadczyli, że im jest przynależna ziemia, na której klęczą (po uprzednim uzupełnieniu nogawic ziemią z Węgier), rzeczywiście klęczeli na ziemi węgierskiej. Fortel ten się nie udał, a z ziemi z nogawic spodni usypano „górkę” - stąd, według legendy, wywodzi się nazwa Węgierska Górki.

W 1706 roku Franciszek Wielopolski założył u ujścia Żabnicy do Soły folwark lokowany na gruntach wsi Cisiec i nazwał go Węgierską Górką.

W 1838 roku Adam Wielopolski założył w Węgierskiej Górcie hutę żelaza.

Wybudowano dwa wielkie piece bez oprzyrządowania i halę odlewniczą. W październiku 1838 roku powódź zniszczyła jaz, urządzenia do transportu drewna opałowego i kanał doprowadzający wodę dla huty. Straty oszacowano na 8 tysięcy złotych reńskich w srebrze. Pierwszy piec uruchomiono w 1840 roku. Podstawowym surowcem była ruda syderytowa wydobywana metodą odkrywkową min. na terenach Kamesznicy, Ujsół, Milówki, Jeleśni czy Rychwałdu. Arcyksiążę Karol Ludwik Habsburg w lipcu 1844 zakończył przebudowę huty i wyposażył ją w cztery młoty. Aby produkcja się opłacała zaczęto sprowadzać większe ilości rudy z Brzeszcz i okolic Krakowa. Od tego czasu w hucie rozpoczęto produkcję żelaza kutego na własne potrzeby i zakładu w Sporyszu. Drugi wielki piec uruchomiono w grudniu 1852 roku. Od tego czasu datuje się szybki rozwój miejscowości. Już w 1845 roku w hucie wytwarzano: piece i drzwiczki paleniskowe, ruszty, kraty kanałowe, odlewy maszynowe, hydranty, kotły na bieliznę, garnki, rondle, moździerz a nawet odważniki lwowskie i wiedeńskie. W 1844 roku wykonano 450 ton odlewów. Towar sprzedawano w krajach monarchii Austro-Węgierskiej i na Śląsku. Do transportu gotowych wyrobów używano furmanek i nie zrezygnowano z nich po otwarciu linii kolejowej w 1884 roku. W latach 1841-1870 ośmiokrotnie wzrosła produkcja. Huta była jedną z największych w Galicji. W roku 1905 wygaszono wielki piec, produkcję oparto na importowanej surówce, rozwinięto odlewnictwo. Eksploatacja niskowydajnych rud żelaza z terenu Karpat przestała być opłacalna. Po roku 1918 hutę przekształcono w spółkę, która stała się własnością kapitału czeskiego i francuskiego. Po modernizacjach hutę przekształcono w odlewnię *Metalpol Węgierska Górka sp. z o.o.*, należącą od 2000 roku do francuskiej Grupy Odlewnictwa i Metalurgii CF2M.

W okresie międzywojennym Węgierska Górka uzyskała status zimowiska. Frekwencja roczna wynosiła 1500 osób. W pensjonatach było do dyspozycji 50 miejsc. Koszt miesięcznego pobytu wynosił ok. 20 zł, a utrzymanie dzienne - 3,50 zł. Dojazd dorożką z dworca kolejowego kosztował 50 gr. Na miejscu był lekarz i apteka. Przepływająca przez wieś Soła nadawała się do kąpiel. Poza tym w Węgierskiej Górcie znajdowały się boiska sportowe, korty tenisowe, strzelnica małokalibrowa. Większość obiektów posiadało oświetlenie elektryczne co ułatwiało organizowanie licznych festynów i dancinów. Szlaki turystyczne prowadziły na Romankę, Baranią Górę i Prusów.

W latach 1930-1945 Węgierska Górka była przysiółkiem gminnej wówczas miejscowości Cięcina. W 1939 r. wybudowane zostały forty obronne przeciw nawałce hitlerowskiej. Powstał rygiel obronny „Węgierska Górka”, który przez 3 dni wrześniowe odpierał bohatersko ataki 7 Bawarskiej Dywizji Piechoty, przez co opóźnione zostało rozbięcie Armii „Kraków”. Dzięki wydarzeniom wrześniowym z 1939 roku Węgierska Górka nie tylko została odznaczona Krzyżem Grunwaldu III klasy, ale otrzymała nazwę „Westerplatte Południa”.

Religia

Na terenie Węgierskiej Górki działalność duszpasterską prowadzą następujące kościoły:

- Kościół Rzymskokatolicki Przemienienia Pańskiego
- Kościół Ewangelicko-Augsburski (filiał)

Edukacja

W Węgierskiej Górcie działają następujące placówki edukacyjne:

- **Przedszkole w Węgierskiej Górcie**, ul. Zielona 39
- **Szkoła Podstawowa im. obrońców Węgierskiej Górki**, ul. Zielona 41 - komitet budowy szkoły w Węgierskiej Górcie zawiązał się w 1957 roku, który dzięki przychylnemu stanowisku Ministerstwa Leśnictwa uzyskał obszerną parcelę usytuowaną w atrakcyjnym miejscu. Dwuletnie starania o środki i wykonawcę nie przyniosły pożądanego efektu, dopiero ogólnonarodowa akcja "Tysiąc szkół na tysiąclecie" spowodowała, że budowa weszła w stadium realizacji. Szkołę oddano do

użytku 23 lipca 1960 r. Początkowo szkoła nosiła imię *Manifestu Lipcowego*, następnie zmieniono ją na *Szkoła Tysiąclecia*.

- **Gimnazjum im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Węgierskiej Górcie**, ul. Zielona 41
- **Zespół Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących im. prof. Jerzego Buzka w Węgierskiej Górcie**, ul. Kościuszki 14 - powstała z inicjatywy profesorów Akademii Górniczo – Hutniczej: Platona Januszewicza i Kazimierza Gierdziejewskiego jako dwuletnia Szkoła Przemysłowa Odlewnicza. Pierwszy rok nauczania rozpoczął się 1 października 1945. Szkoła kształciła kadry dla potrzeb odbudowującej się odlewni żeliwa. Siedzibę obecnej szkoły budowano w latach 1947 – 1949, dyrektorami szkoły w tym okresie byli pracownicy odlewni: Kazimierz Gierdziejewski, Platon Januszewicz, Hygin Płoszek, T. Hylaszek, J. Rudnik. Pierwszy okres w historii szkoły zakończył się w 1955 roku – ówczesne władze oświatowe rozwiązały szkołę zawodową, a w jej siedzibie umieszczono szkołę podstawową. Odlewnia Żeliwa podjęła starania o posiadanie własnej szkoły przyzakładowej, działania te zakończyły się sukcesem i w dniu 1 września 1961 w tym samym budynku rozpoczęła się nauka. Ogromne zasługi dla dzisiejszej pozycji szkoły położył jej wieloletni dyrektor mgr Kazimierz Pawlus, który kierował placówką od 1961 roku do przedwczesnej śmierci w 1981 roku, z którego inicjatywy w latach 60. nawiązano współpracę z Fabryką Samochodów Małolitrażowych w Bielsku Białej. W ramach tego współdziałania wybudowano i wyposażono warsztaty szkolne w których kształcono wykwalifikowane kadry dla potrzeb obydwu zakładów. W roku 1971 rozpoczęto kształcenie w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych (praktyczną naukę zawodu w klasie II i III realizowano w Fabryce Samochodów Małolitrażowych w Bielsku Białej). Dążąc do podniesienia rangi szkoły dyrekcja czyniła starania o powołanie szkoły średniej. W dniu 1 września 1973 rozpoczęło działalność Technikum Odlewniczo – Mechaniczne dla Pracujących kształcące w dwóch specjalnościach: technik odlewnik i technik mechanik – obróbka skrawaniem. W 1976 roku rozpoczęło działalność trzyletnie średnie Studium Zawodowe – administracyjno biurowe (zaoczne) jako filia Zespołu Szkół Ekonomiczno–Gastronomicznych w Żywcu. Kolejny w historii szkoły rozpoczyna utworzenie w 1983 roku dzięki staraniom dyrektora szkoły mgr Stanisława Bieńka i jego zastępcy mgr Henryka Leszczyńskiego Zespołu Szkół Odlewniczo – Mechanicznych. W dniu 1 września 1983 rozpoczęto naukę w pięcioletnim technikum odlewniczym po szkole podstawowej. W dniu 6 grudnia 1984 roku odbyła się podniosła uroczystość nadania szkole imienia i sztandaru, wzięli w niej udział przedstawiciele władz oświatowych, administracyjnych i politycznych. Patronem szkoły wybrany został Jerzy Buzek – człowiek, który dużą część swojego życia związał z Odlewnią Żeliwa i swoją działalnością przyczynił się do jej rozwoju. W czasie uroczystości nadania szkole imienia i sztandaru odsłonięte zostały dwie tablice upamiętniające postać patrona. Kolejnym posunięciem władz administracyjno - oświatowych był zakup budynku biurowca od spółki "Metalpol". W marcu 2001 r. rozpoczęto prace mające na celu zaadaptowanie budynku dla potrzeb szkoły. Pierwsze zajęcia w nowej siedzibie odbyły się w lutym 2002 r. Uchwałą Rady Powiatu z 14 lutego 2000 roku dokonano zmiany nazwy szkoły na Zespół Szkół Zawodowych w Węgierskiej Górcie, w skład którego wchodziły: Technikum Mechaniczne, Zasadnicza Szkoła Zawodowa i Technikum Mechaniczne dla Dorosłych. W roku 2003 szkoła zmieniła nazwę na Zespół Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących, w skład którego wchodzi: Liceum Ogólnokształcące, Technikum i Zasadnicza Szkoła Zawodowa .

Turystyka

Bazę turystyczną Węgierskiej Górki stanowią: kemping PTTK przy ul. Zielonej, domy wczasowe, pensjonaty, gospodarstwa agroturystyczne i kwatery prywatne.

Pieszne szlaki turystyczne przebiegające przez miejscowość to:

- Barania Góra - Magurka Radziechowska - Glinne - Węgierska Górka - Żabnica - Abrahamów - Rysianka (Główny Szlak Beskidzki)
- Węgierska Górka - Przełęcz Siodełko - Złatna - dojdźcie do Złatna - Wierch Wisielka pod Baranią Górą (węzeł szlaków)

Bitwa pod Węgierską Górką

Węgierska Górka była ważnym punktem oporu podczas wojny obronnej 1939. Można zwiedzić tutaj polskie fortyfikacje. Zaplanowano budowę 16 schronów bojowych, mających zamykać dolinę, ale jedynie 5 z nich zdołano wybudować. Były to ciężkie schrony żelbetowe, uzbrojone w ciężkie karabiny maszynowe. Jeden ze schronów ("Waligóra") był schronem artyleryjskim dla dwóch armat kalibru 75mm. Wszystkie schrony miały być wyposażone w kopuły pancerne do prowadzenia ognia karabinowego i obserwacji, ale do wybuchu wojny nie zdążono ich zabudować. Dowódcą odcinka był kpt. Tadeusz Franciszek Semik. Fortyfikacje zostały zdobyte 3 września po ciężkich walkach, w których Niemcy stracili około 200 żołnierzy.

Schrony bojowe

"Waligóra"

Dowódcą schronu był por. Leopold Galocz. Tradycytor artyleryjski, czyli schron o uzbrojeniu artyleryjskim służący do ostrzeliwania podejść pod punkt oporu. Na wyposażeniu miał dwa działa kal. 75 mm. Załoga późnym wieczorem 2 września wycofała się wraz z żołnierzami Batalionu KOP "Berezwech" do Oczkowa.

"Wąwóz"

Dowódcą schronu był ppor. rez. Antoni Chłudziński. Szturmowany był przez wojska Niemieckie kilkakrotnie. 3 września pod osłoną nocy załoga opuściła Wąwóz. Jego

uzbrojenie stanowiło działo kal. 37 mm na podstawie fortecznej oraz ciężkie karabiny maszynowe.

"Wędrowiec"

Schron Wędrowiec

Dowódcą schronu był kpt. Tadeusz Semik. Ciężki schron piechoty, pełniący funkcje schronu dowodzenia oraz schronienia dla drużyny piechoty. Obecnie w obiekcie mieści się muzeum. Jest ono czynne w okresie wakacyjnym od godziny 10.00.

"Włóczęga"

Dowódcą schronu był ppor. Marian Małkowski. Uzbrojenie schronu stanowiło działo kal. 37 mm oraz ckm i rkm. Obecnie wybudowany jest na nim dom.

"Wyrwidąb"

Nie brał udziału w walce ponieważ w chwili wybuchu wojny nie był jeszcze gotowy, uzbrojony i wyposażony. Wojnę przetrwał w idealnym stanie. Po wojnie, Wojsko Polskie testowało na nim materiały wybuchowe, więc jest najbardziej zniszczonym fortem.

Bitwa pod Węgierską Górką

Bitwa pod Węgierską Górką (*Westerplatte południa*) – bitwa wojny obronnej 1939 stoczona w dniach 2-3 września 1939 w rejonie Zwardonia, Milówki, Węgierskiej Górki i Lipowej.

Skład sił polskich

Południowa granica Polski na wschód od Zwardonia obsadzona była przez oddziały 1. Brygady Górskiej płk dypl. Janusza Gaładyka. Doliny Soły i drogi z Czadcy przez Zwardoń do Żywca bronił 1. Batalion KOP "Berezwech" 2. Pułku Piechoty KOP, batalionem dowodził major Kazimierz Czarkowski. Strzelcy wspierani byli przez Batalion ON "Żywiec" i niewielkie siły artyleryjskie. Zaplecze stanowiły cztery schrony bojowe w Węgierskiej Górcie obsadzone przez 151. kompanię forteczną "Węgierska Górka" kpt. Tadeusza Semika. W Milówce była utworzona 2 Kompania Strzelecka ON "Milówka" pod dowództwem por. Niemczyka. W Rajczy była utworzona 3 Kompania Strzelecka ON "Rajcza" pod dowództwem por. Sicińskiego.

Po jednym plutonie z Milówki i Rajczy skierowano do Zwardonia. Tu dowódca tego odcinka kpt. Zygmunt Wajdowicz wyznaczył im stanowiska obok stacji kolejowej frontem do granicy. Za swoich sąsiadów mieli kompanię z 1. Batalionu KOP "Berezwech", żołnierzy Straży Granicznej, którzy wraz z gajowymi patrolowali granicę.

Przejścia z Orawy do Jeleśni bronił 1 Pułk Strzelców Górskich KOP, a schrony bojowe obsadziła 152 kompania forteczna "Jeleśnia" dowodzona przez por. Lipczaka. Rygiel obronny w Krzyżowej i Przyborowie nie był przez Niemców atakowany. Działająca na tym kierunku 3 Dywizja Górską gen. Eduarda Dietla obeszła rygiel przez wschodnią część doliny Koszarawy.

Wkroczenie Niemiec do Polski

1 września 1939 o świcie przez Przełęcz Zwardońską wkroczyły w dolinę Soły oddziały 7 Bawarskiej Dywizji Piechoty pod dowództwem gen. bryg. Eugena Otta. Potężne uderzenie, wspólnie ze swoim pododdziałem KOP, dzielnie odpierał por. Roman Talarek. Realizując rozkaz przełożonego, pod naporem przeważających sił przeciwnika, zmuszony był wycofać się jednak w rejon Baraniej Góry.

Zwardoń został osaczony z dwóch stron od Przełęczy Zwardońskiej i od Koniakowa. Przewodnikiem przedniej straży tej dywizji był Alojzy Wagner, kierownik schroniska "Beskidenverein" na Hali Lipowskiej. 2 i 3 września Gustaw Pustelnik, właściciel schroniska na Hali Rysiance przeprowadził przez granicę dwie jednostki niemieckiej 3. Dywizji Górskiej wraz z tankietkami, które przez płaje Romanki dotarły nad Bystrą i Wieprz oraz do Sporysza.

Natarcie w głąb Beskidu Żywieckiego i Śląskiego

2 września 1939 w godzinach rannych nastąpiło kolejne uderzenie 7 Dywizji Piechoty w rejonie Ujsoł, Milówki i Kamesznicy w Beskidzie Żywieckim oraz w rejonie Istebnej, Koniakowa w Beskidzie Śląskim. Natarcie to przypłacili jednak Niemcy nie małą ceną, pozostawiając w Ujsołach, Rajczy, Nieleddwi i Kamesznicy ponad 50 zabitych, a także zniszczono dużo sprzętu bojowego (głównie samochodów opancerzonych). O godz. 11.00 natarcie oddziałów 7 Dywizji Piechoty zostało zatrzymane w Milówce.

Czujki rozstawione wzdłuż granicy już około 4 rano 1 września oddały pierwsze strzały do nadchodzących Niemców, po czym wycofały się na stanowiska plutonu. Niemcy odpowiedzieli zmasowanym ogniem karabinów maszynowych, do których po chwili dołączył ostrzał granatami moździerzowymi. Po kilku godzinach walki i nasilającego się z każdą chwilą ognia nieprzyjaciela plutony ON, stanowiąc osłonę dla wycofujących się wojsk na główną rubież obronną pod Węgierską Górką, najpierw ukryły się i zajęły stanowiska za nasypem kolejowym.

Stosując taktykę skoków oraz po wysadzeniu mostu kolejowego w Soli i drogowego w Ujsołach, plutony wraz z czterema rannymi, odskoczyły w kierunku Kasperek, a następnie obok Szarego na Krzywą koło Kamesznicy. Tu zorganizowano obronę. Na jakiś czas zatrzymała ona nacierających na Kamesznicę i Milówkę Niemców.

Niemcom nie udało się także wejść na drogę prowadzącą z Nieleddwi do Milówki. Ponieśli tutaj spore straty w zabitych i rannych.

Natarcie Niemców zostało zatrzymane do 2 września do godziny 10.00. W tym czasie Niemcy podciągnęli artylerię i rozpoczęli intensywny ostrzał stanowisk polskich na Krzywej i dalej w kierunku Węgierskiej Górki i Radziechów. W ten sposób sztab niemiecki starał się odciąć drogę wycofywania się żołnierzy ON. Późną nocą 2 Kompania Strzelecka ON "Milówka" i 3 Kompania Strzelecka ON "Rajcza",

wykonując rozkaz o zameldowaniu się w miejscu przeznaczenia batalionu, przekazały swe stanowiska żołnierzom KOP pod dowództwem por. Romana Talarka i nad ranem 2 września dołączyli do swych kompanii stacjonujących w Żywcu.

Szturm umocnień w Węgierskiej Górcie

Schron bojowy "Wędrowiec"

Oddziały niemieckie po przegrupowaniu ponowiły atak. W ramach artyleryjskiego przygotowania posypała się lawina pocisków i zapłonęły pierwsze chałupy.

W pół godziny później do ataku ruszyła piechota niemiecka, która wkrótce znalazła się na przedpolach schronów bojowych w Węgierskiej Górcie. Niewielkiemu oddziałowi wojsk polskich udało się odeprzeć pierwszą falę uderzenia nieprzyjacielskiej piechoty celnym ogniem ckm-ów.

Niemcy zaczęli rozważniej podchodzić do kwestii planowania ataku, decydując się tym razem na zdobywanie poszczególnych schronów po kolei. Taktyka ta, której kluczowym punktem były grupy szturmowe wspomagane przez saperów, nie dała pierwotnie spodziewanych efektów. Ataki trwały aż do późnych godzin nocnych.

Dowódca 1. Brygady Górskiej płk Janusz Gaładyk nakazał wycofanie z zajmowanych rubieży pod osłoną nocy. Umocnień w Węgierskiej Górcie broniła 151 kompania forteczna "Węgierska Górka" pod dowództwem kpt. Tadeusza Semika. Załoga schronu "Waligóra" (dow. por. Leopold Galocz) zmuszona była do wycofania się z powodu braku amunicji. Walki trwały 8 godzin, po czym opór stawiły 2 schrony w Węgierskiej Górcie: "Włóczęga" (dow. ppor. Marian Małkowski) i "Wędrowiec" (dow. kpt. Tadeusz Semik), oraz 1 i 2 kompania strzelecka 1. Batalionu KOP "Berezwecz" (mjr Kazimierz Czarkowski), do których nie dotarł rozkaz wycofania się.

Rankiem 3 września 1939 kpt. Tadeusz Semik zabronił prowadzenia ognia ze stropu schronu i korzystał jedynie z ckm i działka 37 mm zamocowanych w ambraturach. Rozkazu tego nie wykonał jego zastępca sierż. Stanisław Raczyński i zginął przeszyty ogniem ciężkiego karabinu maszynowego.

Potyczka we wsi Lipowa

Rozbite oddziały Batalionu KOP "Berezwech" i skompletowane pod dowództwem kpt. Zygmunta Wajdowicza w ciągu nocy z 2 na 3 września 1939 i dalej w ciągu dnia 3 września stoczyły jeszcze potyczkę z oddziałami niemieckimi przedzierając się przez wieś Lipowa.

Wycofanie się sił polskich

Schron "Włóczęga" poddał się 3 września o godz. 8.30, a schron "Wędrowiec" dowodzony przez kpt. Tadeusza Semika o godz. 17.00. Mimo ogromnej przewagi liczebnej i technicznej, Niemcy ponieśli spore, szacowane na 200-300 ludzi, straty. Pozostałe oddziały wycofały się w kierunku Żywca i Andrychowa. Utworzona z resztek 1 i 2 kompanii nowa kompania pod dowództwem kpt. Tadeusza Kadego (dotychczasowego dowódcy 2 kompanii strzeleckiej Baonu KOP "Berezwech") wycofała się przez Ostre w kierunku Lipowej.

Potyczka w rejonie Zadziela

Prowadząc działania opóźniające 4 września 1939 w godzinach rannych jednostki polskie stoczyły ciężki bój w rejonie Zadziela–Oczków oddziałami 7 Bawarskiej Dywizji Piechoty, zadając im ciężkie straty w ilości 47 zabitych i wielu rannych (był to ostatni bój Batalionu KOP "Berezwech" na Ziemi Żywieckiej).

4 września 1939 Niemcy wkroczyli do Żywca. Nastąpiła tragiczna w skutkach okupacja. Cały obszar Żywiecczyny został włączony do III Rzeszy. Rozpoczęły się aresztowania.

Dla upamiętnienia walk w Węgierskiej Górze w roku 1993 w schronie "Wędrowiec" powstało Muzeum, w którym zgromadzono pamiątki z tamtych lat. Przed nim powstał

amfiteatr, w którym odbywają się patriotyczne uroczystości. Za walkę obronną z hitlerowskim najeźdźcą Węgierska Górka w 1971 odznaczona została Krzyżem Grunwaldu III klasy.